

تبعات ترور المقدح

آرمین منتظری

دبیر گروه بین‌الملل و دیپلماسی

اسرائیل اعلام کرد که در حمله‌ای به یک خودرو در جنوب لبنان، خلیل المقدح، یکی از فرماندهان شاخه نظامی فتح را ترور کرده‌است. اسرائیل ادعا می‌کند که المقدح با سپاه پاسداران همکاری نزدیک داشته و در ورود اسلحه و پول به کرانه باختری نقش داشته‌است. مسلماً این اقدام اسرائیل، روابط فتح با تل‌آویو را تیره خواهد کرد. کما اینکه یکی از مقامات فتح، اسرائیل را به تلاش برای برافروختن یک جنگ منطقه‌ای متهم کرده‌است. علاوه بر این ترور موجب خواهد شد برخی از اعضای جنبش فتح مواضع متفاوتی اتخاذ کنند و در نتیجه این مواضع، موضع فتح در همکاری برای حکمرانی در غزه پس از حماس، تضعیف خواهد شد. اما اگر این ترور، نشانه‌ای از عزم اسرائیل برای انجام عملیات‌های ترور بیشتر علیه فتح باشد، در این صورت احتمال بروز یک اعتراض مردمی بزرگ در کرانه باختری، به شدت افزایش خواهد یافت. جنبش فتح به‌عنوان ساختاری سیاسی که بر برخی از نقاط کرانه باختری حکمرانی می‌کند، اسرائیل را به طور ضمنی به رسمیت می‌شناسد و در درگیری حماس و اسرائیل در ده ماه گذشته، دخالتی نداشته‌است. اما برخی از اعضای جنبش فتح با گردان‌های الاقصی روابط دارند. البته این گروه به‌طور رسمی بخشی از حماس یا جنبش جهاد اسلامی محسوب نمی‌شود. خلیل المقدح یکی از فرماندهان ارشد گردان‌های الاقصی بود که در جنبش فتح نیز عضویت داشت. این جنبش در میانه انتفاضه دوم و حدود بیست سال پیش که این گروه تشکیل شد، مسیر مبارزه مسلحانه علیه اسرائیل را در پیش گرفته‌است. اعضای این گروه که‌گاه در کرانه باختری توسط نیروهای اسرائیلی بازداشت و یا ترور می‌شوند اما انجام عملیات علیه اعضای این گروه در لبنان، اقدامی بسیار نادر است. تا به الانجای کار اینطور به نظر می‌رسد که ترور المقدح، یک عملیات منفرد برای ترور یکی از رهبران فتح بوده که به ادعای اسرائیل روابطی با ایران داشته و هنوز نشانه‌ای مبنی بر اینکه این ترور آغاز یک کمپین ترور علیه برخی رهبران نظامی جنبش فتح باشد، مشاهده نمی‌شود. ترور المقدح مسلماناً باعث تیرگی در روابط فتح و اسرائیل خواهد شد و در میان کادر رهبری فتح در خصوص چگونگی تعامل با اسرائیل شکاف ایجاد خواهد کرد. این شکاف به‌طور خاص بین مملگرایان این جنبش و نظامیان ظهور و بروز خواهد یافت. این ترور حتی ممکن است برخی از اعضای فتح را وادار کند که به گردان‌های الاقصی و یا دیگر گروه‌های شبه‌نظامی در کرانه باختری بپیوندند و در نهایت موضع پیشین جنبش فتح در همکاری با اسرائیل برای حکمرانی بر غزه تضعیف خواهد شد. البته در حال حاضر هم در کمیته رهبری فتح، اختلاف‌نظرهایی در خصوص رفتار اسرائیل در غزه وجود دارد. مسلماً این ترور باعث خواهد شد که صدای منتقدان محمود عباس، در کادر رهبری فتح بلندتر از گذشته شود و کادر رهبری به سمت اتخاذ موضع سرسختانه‌تری در قبال اسرائیل حرکت کند. این احتمال هم وجود دارد که با وجود موضع جنگ‌طلبانه کابینه اسرائیل و شرایط امنیتی وخیم در کرانه باختری، اسرائیل حملات دیگر و یا بازداشت‌های دیگری را علیه اعضای فتح انجام دهد تا شاخه نظامی فتح را در کرانه باختری تضعیف کند. این اقدام اسرائیل احتمالاً باعث خواهد شد اعضای شاخه نظامی فتح با حماس و حزب‌الله متحد شوند. احتمال دیگر این است که کابینه اسرائیل که هنوز در انتظار واکنش تلافی‌جویانه ایران و حزب‌الله است، ممکن است به این نتیجه برسد که می‌تواند در مقابل تشدید کارزار علیه گردان‌های شهدای الاقصی و اعضای ساخته نظامی فتح نیز اقدام کرده و شبکه‌های مورد نیاز برای تامین تسلیحات و هدایت حملات در کرانه باختری را مختل کند. اگر پاسخ تلافی‌جویانه حزب‌الله و ایران آسیب زیادی به اسرائیل وارد نکند و تنش را از سطحی بالاتر نبرد، احتمالاً اسرائیل حملات بیشتری علیه فتح انجام خواهد داد. چراکه اسرائیل در چنین شرایطی ممکن است به این نتیجه برسد که تهدید حملات تلافی‌جویانه آنقدرها خطرناک نیست که مانع کمپین ترور اسرائیل علیه اعضای فتح شود. اگر اسرائیل کمپین ادامه ترور علیه فتح را ادامه دهد، مسلماً خطر شعله‌ور شدن تنش در کرانه باختری افزایش خواهد یافت.

بین‌الملل

INTERNATIONAL

یاسمن طاهریان

گزارشگر گروه بین‌الملل

به‌ندرت دیده شده که ولادیمیر پوتین برای استقبال از کسی به فرودگاه برود. اما آن پنج‌شنبه شب اول آگوست رئیس‌جمهور روسیه روی باند فرودگاه ونوکوو مسکو آمد تا با شهروندان روسی که تازه از زندان‌های کشورهای دیگر آزاد شده بودند، خوش و بش کند؛ صحنه‌ای از بزرگترین توافق تبادل زندانیان بین روسیه و غرب پس از جنگ سرد. روسیه، آمریکا و چند کشورهای غربی دیگر برای رسیدن به این توافق به صبر و خلاقیت نیاز داشتند و در نهایت هر دو طرف به خواسته‌های خود رسیدند. در این معامله، ۷ کشور از جمله آمریکا، اسلونی، ترکیه، نروژ و آلمان شرکت داشتند. برخی از کارشناسان این دسته از توافق‌ها را «دیپلماسی گروگان‌گیری» نام‌گذاری کرده‌اند که نشان‌دهنده روند روبه‌شد کشورهای است که اتباع خارجی را به‌دلیل سوال‌برانگیز زندانی می‌کنند و از آزادی احتمالی آنها به‌عنوان ابزار چانه‌زنی سیاسی برای دستیابی به اهداف دیگر استفاده می‌کنند. چه قوانین رسمی و چه غیررسمی این نوع مذاکرات حساس را هدایت می‌کند؟ لحظه سرنوشت‌ساز روز ۲۵ ژوئن اتفاق افتاد؛ زمانی که گروهی از افسران سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا در جلسه‌ای محرمانه در پایتخت یکی از کشورهای خاورمیانه مقابل هم‌تایان روس خود نشستند.

آمریکایی‌ها پیشنهادی را مطرح کردند: استرداد ۲۴ نفر از زندانیانی که در بازداشتگاه‌های روسیه، آمریکا و سراسر اروپا حبس شده‌اند؛ معامله‌ای بسیار بزرگتر و پیچیده‌تر از هر توافقی که قبلاً در نظر داشتند که در نهایت هم به مسکو و هم به کشورهای غربی دلایل بیشتری برای اعضای آن می‌داد.

مذاکرات محرمانه بین آمریکا و روسیه برای تبادل زندانیان بیش از یک سال طول کشید؛ فرآیندی که چندین بار با عقب‌نشینی یکی از طرفین همراه بوده‌است. به گزارش آسوشیتدپرس، روسیه ۱۶ نفر را آزاد کرد؛ از جمله ایوان گرشکویچ، خبرنگار وال استریت‌ژورنال، پال ویلان، پیمانکار امنیتی آمریکایی و آلسو کورماشو روزنامه‌نگار رادیو اروپا آزاد/رادیو آزادی، شهروند دوتابعیتی آمریکایی-روسی که در ماه جولای به نشر اکاذیب درباره ارتش روسیه محکوم شده بود؛ اتهامی که خانواده و کارفرمایش رد کرده بودند.

اما به‌گفته مقامات آمریکایی، جلسه ماه ژوئن همه‌چیز را برای کشورهای غربی و دیگر افرادی که در روند این توافق مشارکت داشتند، تغییر داد.

پس از جلسه، افسران اطلاعاتی روسی این پیشنهاد را به مسکو برگرداندند و چند روز بعد مدیر سازمان سیا در گفت‌وگوی تلفنی با یکی از افسران ارشد اطلاعاتی روسیه در مورد ابعاد کلی تبادل گسترده زندانیان به توافق رسید. روز موعود، ۷ هواپیمای مختلف در آنکارا، پایتخت ترکیه به‌زمین نشستند و مسافران خود را مبادله کردند و دیپلماسی فشرده‌ای که تقریباً کاملاً دور از دید عموم انجام شد با موفقیت به‌پایان رسید.

جوش دادن این معامله منحصربه‌فرد که بین دشمنان دیرینه شکل گرفته، اکثراً برعهده ماموران سازمان‌های اطلاعاتی و گاهی هم پیام‌رسان‌هایی بود که پیام‌های محرمانه را به‌صورت هستی رد و بدل می‌کردند.

این معامله آزادی یک قاتل حرفه‌ای روسی، وادیم کراسیکوف را در پی داشت. او از سال ۲۰۱۹ به‌دلیل قتل یک مبارز سابق جدایی‌طلب چچنی در پارکی در برلین پایتخت آلمان زندانی شده بود. کراسیکوف با ارزش‌ترین زندانی‌ای بود که ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه می‌خواست آزاد شود. پوتین علناً از این قتل به‌عنوان اقدامی وطن‌پرستانه تقدیر کرده بود و سال‌ها اصرار داشت که کراسیکوف بخشی از هرگونه استردادای باشد.

این معامله حیرت‌انگیز، در پس‌زمینه ژئوپلیتیک جنگ خونین در اوکراین صورت گرفت؛ جایی که آمریکا تسلیحات مرگبار را با هدف کشتار تعداد زیادی از سربازان روسی می‌فرستد.

جو بایدن در لحظات کلیدی شخصاً در مذاکرات شرکت کرده بود. او صبح روز یکشنبه، ۲۱ جولای، با علامت کووید-۱۹ از ویلایش در ایالت دلور با نخست‌وزیر اسلونی تلفنی تماس گرفت تا آخرین مفاد توافق مبادله زندانیان را قطعی کند و کمتر از ۲ ساعت بعد، اعلام کرد که از رقابت ریاست‌جمهوری ۲۰۲۴ کناره‌گیری می‌کند.

بایدن روز آزادی زندانیان در سخنرانی کوتاه خود در کاخ سفید در کنار اعضای خانواده آنها گفت: «توافقی که این [تبادل] را امکان‌پذیر کرد شاهکاری از دیپلماسی و دوستی بود.» بایدن از متحدان آمریکا تشکر کرد و گفت: «آنها در کنار ما ایستادند، تصمیم‌های شجاعانه و جسورانه‌ای را گرفتند و زندانیانی را که در کشورهای دیگر نگه داشته می‌شدند، آزاد کردند.»

▼ آغاز چانه‌زنی‌ها

در دسامبر ۲۰۲۲، مقامات کشور کوچک و اروپای مرکزی اسلونی ۲ نفر را دستگیر کردند که در ابتدا به‌نظر می‌رسید تبعات چندانی نداشته باشد؛ زوجی که به‌عنوان مهاجران آرزاتینتی به اسلونی آمده بودند و با اسم‌های مستعار لادویگ

استقبال جو بایدن و کمال‌الدین ازیوان گرشکویچ در آمریکا، عکس: Gettyimages

توافق با حذف

پیام‌های محرمانه و دیپلماسی گروگان‌گیری بزرگترین و پیچیده

وال استریت‌ژورنال در حوزه روسیه به که اتهام نادرست جاسوسی برای آمریکا دستگیر شده بود. گرشکویچ فرزند مهاجران یهودی روسی است که در نیوجرسی بزرگ شده و پس از کار در نیویورک‌تایمز، روزنامه‌تایمز مسکو و آژانس فرانسه پرس، از سال ۲۰۲۲ برای وال استریت ژورنال گزارش تهیه می‌کرد. گرشکویچ پیش از دستگیری، ۶ سال بود که در مسکو زندگی می‌کرد و جنگ روسیه و اوکراین را پوشش می‌داد.

این بازداشت یکی از بانفوذترین نهاد‌های خبری آمریکا را وارد بازی شطرنج دیپلماتیک کرد. یک روز بعد از دستگیری گرشکویچ، در ۳۰ مارس ۲۰۲۳، جیک سالیوان، مشاور امنیت ملی بایدن، درباره این موضوع با رئیس‌جمهور آمریکا صحبت کرد. بایدن از او خواست تا برای آزادی گرشکویچ و ویلان با روس‌ها به توافق برسد.

تا چند روز پس از دستگیری گرشکویچ، مقامات کاخ سفید مراقب بودند تا از سازمان سیا یا دیگر مقامات اطلاعاتی برای کسب اطلاعات درباره گرشکویچ استفاده نکنند. آنها نگران بودند برای روس‌ها مسجل شود که آمریکا به جاسوس بودن او اعتراف کرده‌است. اما به‌سرعت مشخص شد که روس‌ها دقیقاً مثل یک جاسوس با او رفتار می‌کنند.

سرگئی لاوروف، وزیر خارجه روسیه در تماس تلفنی به بلینکن گفت که گرشکویچ را حین ارتکاب جرم دستگیر کردیم و روزنامه‌نگار بودن مصونیت او را تضمین نمی‌کند. این را یکی از افرادی که از این تماس تلفنی خبر داشته به نیویورک‌تایمز گفته‌است. بلینکن هم در پاسخ تأکید می‌کند که آمریکا از روزنامه‌نگاران به‌عنوان جاسوس استفاده نمی‌کند.

به‌گفته یکی از افراد نزدیک به کرملین در روند مذاکرات تبادل زندانیان، کم‌کم برای آمریکایی‌ها مشخص شد که روس‌ها چه می‌خواهند: آزادی کراسیکوف، قاتلی که در تمام دوران محاکمه‌اش در آلمان یک کلمه حرف نزنده و به‌سمبلی از سربازی فداکار که در راه خدمت به دولت روسیه به‌وظایف خود عمل کرده تبدیل شده بود. به‌گفته این فرد نزدیک به کرملین، پوتین کراسیکوف را مردی می‌دید که یک مأموریت مهم دولتی را برعهده داشت و آزادی او پیامی برای تمام شهروندان روسی و جاسوسان است که «ما شما را تنها نمی‌گذاریم». کراسیکوف شخصاً هم به پوتین نزدیک بود؛ کسی که رئیس‌جمهور روسیه او را دوست خود می‌دانست.

پوتین حتی در گفت‌وگو با تاکر کارلسون، مجری تلویزیونی محافظه‌کار آمریکایی در ماه فوریه از تمایلش به آزادی

گیج و ماریا مایر زندگی بی‌سروصدایی را در انزوا در پایتخت اسلونی می‌گذراندند.

آنطور که بعدها مشخص شد، این زوج از افسران اطلاعاتی پوششی روسی بودند و مأموریت‌شان کسب اطلاعات از دولت‌های خارجی برای روسیه بود.

بازداشت این زوج در روند تبادل زندانیان امر مهمی به‌شمار می‌رفت. در آن زمان، آمریکا تلاش می‌کرد تا آزادی ویلان را تضمین کند، کسی که ۴ سال قبل به اتهام جاسوسی دستگیر شده بود. اما هیچ گروگان روسی در زندان‌های آمریکا نبود که ارزش مبادله با ویلان را داشته باشد. با دستگیری این زوج در اسلونی، مقامات آمریکایی موقعیتی برای چانه‌زنی پیدا کردند.

یک ماه بعد، در ژانویه ۲۰۲۳، مقامات سیا گفت‌وگوهای محرمانه‌ای را با افسران اطلاعاتی روسی آغاز کردند تا توافقی را پیشنهاد کنند: آزادی پال ویلان، افسر سابق نیروی دریایی که به‌اتهام جاسوسی به ۱۶ سال زندان در روسیه محکوم شده بود، در ازای زوجی که در اسلونی دستگیر شدند. روس‌ها این پیشنهاد را رد کردند اما به‌صراحت گفتند در صورتی که آمریکا پیشنهاد بهتری دهد، تمایل دارند مذاکره کنند.

کاتال گفت‌وگو برای آزادی گروگان‌ها از چند سال قبل باز شده بود؛ زمانی که بایدن و پوتین در نشست‌ی در ژوئن ۲۰۲۱ در ژنو موافقت کردند تا سرورس‌های اطلاعاتی‌شان هر وقت نیاز بود درباره مسائل زندانیان با یکدیگر ارتباط برقرار کنند.

جیمز پی روبین، فرستاده ویژه وزارت خارجه و راجر دی کارستنز، مذاکره‌کننده ارشد گروگان‌ها در وزارت خارجه و یکی از جاماندگان از دولت ترامپ، پیشنهادی را طراحی کردند که «بزرگ‌نمایی مشکل» نام داشت؛ معامله‌ای که به‌جای تبادل یک به یک یا ۲ به یک، آزادی افراد بیشتری را از هر دو طرف شامل شود.

آنها این ایده را با آنتونی بلینکن، وزیر امور خارجه مطرح کردند. بلینکن هر روز تکه کاغذی را در جیب کت خود به‌همراه دارد که در آن نام بیش از ۷۰ شهروند آمریکایی که در کشورهای خارجی به‌ناحق زندانی شده‌اند، نوشته شده‌است؛ آنهایی که آزاد شده‌اند فرزندزندان و آنهایی که همچنان در بند هستند مشکلی‌رنگ. بلینکن سپس این طرح را در مارس ۲۰۲۳ به اتاق بیضی شکل کاخ سفید برد و تأییدیه بایدن را در یک جلسه تک به تک به‌دست آورد.

اما زمینه مذاکرات اواخر آن ماه تغییر کرد؛ زمانی که روس‌ها گرشکویچ را دستگیر کردند؛ خبرنگار باتجربه